

اهمیت پنبه در صنایع نساجی

گزارشی از برگزاری سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه

تهیه و تنظیم: مینا بیانی

اشاره:

سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه در موسسه تحقیقات پنبه کشور واقع در گرگان با حضور دکتر محسن گرگی - مدیرکل دفتر صنایع منسوجات و پوشاک وزارت صمت -، مهندس علیرضا مهاجر - معاون امور زراعت وزارت جهاد کشاورزی -، دکتر محمد برزعلی - رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان گلستان -، مهندس امیر یوسفی - رئیس اتاق بازرگانی گرگان -، مدیران دستگاه‌های اجرایی و فعالان اقتصادی با هدف ارائه آخرین دستاوردهای تحقیقاتی در زمینه صنعت پنبه، فناوری‌های تولید پنبه، اقتصاد و بازرگانی پنبه و ارقام و فناوری‌های بذر پنبه در موسسه تحقیقات پنبه استان گلستان (شهر گرگان) برگزار شد.

در این همایش پژوهشگران و اندیشمندان ایرانی و خارجی از کشورهای ترکیه، تونس، هند، آرژانتین، برزیل، پاکستان و ازبکستان به صورت ویدئویی، حضوری و پوستری مطالب خود را ارائه کردند.

گفتنی است پس از بررسی و داوری بیش از یکصد مقاله دریافتی به دبیرخانه همایش، حدود ۸۵ مقاله به صورت پوستری و ۲۵ مقاله در قالب مقاله کلیدی جهت ارائه در همایش مورد پذیرش نهایی قرار گرفتند.

پس از قرائت آیاتی از قرآن کریم و پخش سرود جمهوری اسلامی ایران، دکتر قربان قربانی نصرآباد - رئیس موسسه تحقیقات پنبه ایران - ضمن خوشامدگویی به میهمانان داخلی و خارجی حاضر در سالن همایش، ابراز داشت: اولین همایش بین‌المللی پنبه سال ۱۳۹۰ در گرگان برگزار شد و قرار بود شاهد برپایی دومین دوره توسط دانشگاه بیرجند باشیم که در نهایت به مرحله اجرا در نیامد و با شیوع کرونا برگزاری همایش به تعویق افتاد.

وی با اشاره به محورهای سومین همایش بین‌المللی پنبه یعنی «فناوری‌های تولید پنبه و گیاهان لیفی»، «اقتصاد، صنعت و بازرگانی پنبه» و «آینده نگاری با رویکرد تغییر اقلیم و الگوی کاشت» ادامه داد: در دنیا بالغ بر ۳۵ میلیون هکتار زمین زیر کشت پنبه قرار دارد که از این رقم حدود ۲۵ تا ۲۶ میلیون تن الیاف استحصال می‌شود.

دکتر قربانی حجم تجارت جهانی پنبه را حدود ۱۸ میلیارد دلار و رقم بازگشت سرمایه آن را ۵۰ میلیون دلار برآورد کرد و افزود: پنبه در بیش از ۷۵ کشور کشت می‌شود اما هندوستان بیشترین سطح زیر کشت پنبه در دنیا را به خود اختصاص می‌دهد و چین و آمریکا در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

به گفته رئیس موسسه تحقیقات پنبه ایران، مقام اول در تولید الیاف طبیعی متعلق به پنبه است؛ همچنین کشورهای چین بنگلادش، هند، ویتنام و ترکیه حدود ۵۲ درصد صادرات نساجی و پوشاک را به خود

اختصاص می‌دهند.

وی، سرانه مصرف الیاف پنبه‌ای در کشور را ۳/۲ کیلوگرم و در دنیا حدود ۴ کیلوگرم اعلام کرد و گفت: ۷۰ درصد پنبه‌هایی که در دنیا کشت می‌شوند؛ یارانه‌های مستقیم و غیر مستقیم دولتی دریافت می‌کنند و سال گذشته حدود ۸/۵ میلیارد دلار در دنیا برای پنبه یارانه در نظر گرفته شد (۲۲ سنت در هر کیلوگرم)

چالش‌های مشترک میان تولیدکنندگان بذر پنبه طبق اعلام دکتر قربانی عبارتند از:

* نوسانات و ناپایداری تولید با توجه به تغییرات اقلیمی (افزایش تدریجی دما و کاهش بارندگی‌ها)

* ظهور آفات و بیماری‌های پنبه

* تحلیل تدریجی سلامت خاک

رئیس موسسه تحقیقات پنبه ایران یادآور شد: ۶۵ درصد کشت پنبه و ۸ درصد برداشت این محصول در ایران به صورت مکانیزه انجام می‌شود، در تولید پنبه حدود ۶۶ درصد خودکفا هستیم و سال گذشته در تولید بذر استاندارد به صد درصد خودکفایی دست یافتیم.

وی از مهم‌ترین مسائل اساسی در تولید پنبه در کشور می‌توان به این موارد اشاره کرد:

* توجه به تغذیه خاک و گیاه و رفع کمبود عناصر غذایی

* استقرار واحدهای فرآوری و پوشش‌دهی بذر در مناطق

تغییراتی در سیستم تحقیقات پنبه ایران

انتقال دانش به مزارع و بهبود مدیریت زراعی
 *لزوم به کارگیری راهکارهای به‌نژادی و به‌زراعی و شبکه مراقبت
 *سیاست‌گذاری تعرفه و قیمت
 *توسعه ماشین‌های برداشت
 *حفظ و نگهداری ذخایر ژنتیکی پنبه و گیاهان لیفی
 *اصلاح و معرفی ارقام جدید
 *تولید هسته اولیه بذر ارقام تجاری
 وی با تأکید بر اهمیت مدیریت آبیاری پنبه در عملکرد، همزمان‌رسی و ایجاد مزرعه یک‌دست برای برداشت ماشینی، ارقام مناسب و سازگار پنبه به شرایط آب و هوایی کشور را به این شرح برشمرد:
 مناطق گرم و خشک: ورامین، خرداد، خورشید، شایان، تابان، ارمغان، پرتو و کاشمر
 مناطق گرم و معتدل: گلستان، ارمغان، لطیف، پرتو، تابان، ساجدی، حکمت، سپید و کاشمر

ضرورت احیاء سازمان پنبه در کشور در ادامه مهندس علیرضا مهاجر- معاون زراعت وزیر جهاد کشاورزی- به‌عنوان دومین سخنران همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه عنوان کرد: اکثر کشورهای دنیا پیشرفت خود را از صنایع نساجی و پوشاک آغاز کرده‌اند و تقریباً هیچ کشوری را نمی‌توان یافت که به‌طور مستقیم پیشرفت خود را از صنایع نظیر فولاد، پتروشیمی یا هواپیماسازی آغاز کرده باشد.

مهم‌ترین عوامل خسارت‌زای پنبه خبر داد. وی ضمن بیان این مطلب که سال ۱۴۰۱ تقریباً همگام با الگوی کشت وزارت جهاد کشاورزی پیش رفتیم و فقط در استان گلستان به دلیل مسأله خشکسالی و کمبود آب، تاحدودی از برنامه عقب‌تر بودیم؛ ادامه داد: نیازمند ۱۵۰ هزارتن پنبه محلول هستیم که برای واردات آن حدود ۱۳۰ میلیون دلار ارز از کشور خارج می‌شود. آخرین بخش سخنرانی رئیس موسسه تحقیقات پنبه ایران به اعلام برنامه‌های آینده این سازمان اختصاص داشت که عبارتند از:

وی یادآور شد: کشاورزان در کشت پنبه مختار هستند و اگر کشت این محصول برای آنها صرفه اقتصادی نداشته باشد سراغ کشت سایر محصولات می‌روند، گفت: کارخانه‌های پنبه پاک‌کنی، ریسندگی و بنکداران بعد از کشاورزان حلقه‌های بعدی صنعت نساجی و پوشاک قرار دارند و باید منافع تمام حلقه‌ها تأمین شود در غیر این صورت، صنعت پنبه با شکست مواجه خواهد شد.

*مدیریت استفاده از آب‌های نامتعارف در زراعت پنبه
 *معرفی ارقام جدید به تنش‌های محیطی با توجه به پدیده تغییر اقلیم (حداقل ۶ رقم)

بنابر اذعان وی، تا زمانی که سازمان پنبه وجود داشت، شورای عالی سازمان پنبه از منافع تولیدکنندگان دفاع کرده و مانع از این می‌شد که هر یک از زیرمجموعه‌های صنعت پنبه به‌طور مستقل و بدون در نظر گرفتن منافع دیگران اقدام کند.

*خالص‌سازی و معرفی ارقام الیاف رنگی (خودرنگ) و هیبرید
 *احداث مزارع نوآوری و فناوری و افزایش ضریب نفوذ دانش

معاون زراعت وزیر جهاد کشاورزی تصریح کرد: اگر کشور ما یک میلیارد انواع پوشاک به صورت رایگان وارد کند، صنعت پنبه یک شبه نابود خواهد شد کما

*شناسایی و امکان‌سنجی کشت پنبه در مناطق جدید (سیستان، ایلام، هرمزگان و کرمانشاه)
 *به‌کارگیری ارقام فاقد گوسپیول- یک ترکیب پلی فنول بسیار سمی- برای تغذیه دام، طیور و آبزیان
 *مدیریت بهینه مزرعه با هدف افزایش بهره‌وری
 *تهیه پروتکل‌های پس از برداشت شامل جین‌زنی، رقم‌بندی و استانداردهای کیفی

رئیس سازمان تحقیقات پنبه ایران اذعان داشت: در سراسر کشور ۱۴ رقم پنبه وجود دارد که دو رقم آن پرتو دهی هسته‌ای شده و به تنش‌های محیطی و آفات مقاوم شده‌اند. همچنین به زودی دو رقم جدید که پُر محصول، زودرس و مناسب با شرایط آب و هوایی گرم خشک را معرفی خواهیم کرد.
 دکتر قربانی مهم‌ترین موضوع در زراعت پنبه را «افزایش بهره‌وری آب از طریق کشاورزی حفاظتی و آبیاری قطره‌ای» دانست و «آبیاری شیری یک در میان پنبه» را در این زمینه موثر دانست که ۳۵ درصد صرفه‌جویی در مصرف آب را به همراه دارد.
 این مقام مسئول در بخش دیگر سخنرانی خود به مزایای استفاده از فرمولاسیون مختلف گوگرد به‌عنوان ضدعفونی بذر پرداخت که قیمت آن در مقایسه با سموم شیمیایی و وارداتی بسیار پایین است، کاهش آلودگی محیط زیست و کاهش اتکا به سموم شیمیایی خارجی و ارزبری (صرفه‌جویی بیش از نیم میلیون دلاری ارزی) را به همراه دارد؛ ضمن این که گوگرد یک عنصر شیمیایی مهم در فیزیولوژی گیاه -به‌عنوان کود- شناخته می‌شود.
 دکتر قربانی از همکاری موسسه تحقیقات پنبه ایران با «سازمان جهاد کشاورزی استان گلستان» و «سازمان مدیریت حفظ نباتات» به منظور پایش ماهواره‌ای، مطالعه پراکنش و تهیه نقشه‌های پراکنش جمعیت

تولیدکنندگان و بهره‌برداران» نام برد و از «حادث بیشتر مجتمع‌های کشت و صنعت»، «یکپارچه‌سازی اراضی زراعی» و «کاهش هزینه‌های تولید» به‌عنوان موارد اثرگذار در رونق کشاورزی یاد کرد.

وی در خاتمه ابراز امیدواری نمود با اهتمام بیشتر در مباحث اقتصادی و بازرگانی پنبه، شاهد رونق و افزایش سطح زیر کشت این محصول در کشور باشیم.

*****

اخذ مالیات از بخش کشاورزی، غیرمنطقی است

سخنران بعدی سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه، مهندس امیر یوسفی - رییس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گرگان - بود. وی بیان داشت: در سال‌های گذشته، استان گلستان به‌عنوان استان طلای سفید شناخته می‌شد اما به‌دلیل عدم استفاده از فرصت‌های توسعه‌ای و کم‌توجهی به صنعت پنبه، میانگین درآمد سالانه کشور در این استان کمتر از ۵۰ درصد است.

وی افزود: در گذشته حدود ۱۷۰ هزار هکتار از زمین‌های کشاورزی گلستان زیر کشت پنبه قرار داشت اما در حال حاضر سطح کشت بسیار پایین است.

به گفته مهندس یوسفی، برگزاری همایش‌های تخصصی، فرصت ارزشمندی برای مرور گذشته صنعت پنبه و تلاش برای احیای آن در ایجاد اشتغال و رونق تولید محسوب می‌شود.

رئیس اتاق گرگان ضمن بیان این مطلب که صرفه تولید پنبه در داخل کشور نیازمند تامین امکانات، تجهیزات و ماشین‌آلات به‌روز دنیاست، افزود: به‌دلیل بالا بودن قیمت پنبه تولیدی ایران با میانگین جهانی، واردات این محصول سود سرشاری برای واردکنندگان دارد و با توجه به عدم تناسب قیمت پنبه داخلی با قیمت جهانی، صنایع کشور متقاضی پنبه خارجی هستند.

وی با بیان اینکه بابت تولید محصولات در استان گلستان به دولت‌های گذشته یارانه پرداخت شده و همین امر باعث عقب افتادگی این استان شده، گفت: برای اولین بار دولت در لایحه اصلاح مالیات‌های مستقیم قصد دارد برای معافیت مالیاتی کشاورزان سقف تعیین کند اما بخش کشاورزی از حمایت

جهت ورود تکنولوژی‌های مدرن صنعت نساجی با هدف بازگرداندن دوباره رونق به تولید پنبه و افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش طول الیاف خبر داد.

*****

پنبه؛ جایگزین مناسب برای کشت شالی

دکتر محمد برزعلی - رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان گلستان - پنبه را جایگزین مناسب کشت شالی در استان گلستان دانست و افزود: سال گذشته، برای اولین بار در کشور «کشت قراردادی پنبه» در این استان اجرا شد.

وی، اصلاح الگوی کشت را یکی از اولویت‌های مهم سازمان جهاد کشاورزی در استان گلستان دانست و گفت: سطح زیر کشت شالی در استان گلستان از ۶۹ هزار هکتار در سال گذشته به کمتر از ۴۰ هزار هکتار کاهش یافت که بخشی از آن به دلیل فعالیت‌های ترویجی سازمان جهاد کشاورزی گلستان و بخش دیگر به دلیل خشکسالی، کاهش منابع آبی استان و بازرگانی برنج اتفاق افتاده است.

دکتر برزعلی با بیان این نکته که طبق مصوبات سال ۹۷ هیئت وزیران به دنبال این هستیم تا در استان گلستان، کشت پنبه را جایگزین کشت برنج نماییم؛ خاطرنشان ساخت: با توجه به مباحث علمی و تحقیقاتی که در موسسه تحقیقات پنبه کشور صورت گرفته از نظر مباحث فنی جایگاه بسیار خوبی در سطح خاورمیانه داریم اما در حوزه تولید بایستی چرخش تحول‌آفرین بر اساس اسناد دولت مردمی داشته باشیم.

این مقام مسئول گفت: رئیس جمهور طی سفر به استان گلستان بر «کشت قراردادی» با هدف حمایت از تولید و کشاورزان تأکید داشتند لذا در آینده باید استفاده از منابع و نهاده‌های کشاورزی را باید به سمتی هدایت کنیم تا حداکثر بهره‌وری به دست آید. به گفته وی، استان گلستان اولین استانی بود که سال گذشته کشت قراردادی پنبه را با تلاش صنعت، تولیدکننده و بخش تسهیل‌گری سازمان جهاد کشاورزی با موفقیت اجرا کرد.

رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان گلستان، مهم‌ترین برنامه‌های سازمان تحت مدیریت خود را «افزایش بهره‌وری در واحد سطح»، «حفظ و نگهداری از ذخایر ژنتیکی» و «انتقال دانش فنی به

میانچرخه معاون وزارت و وزیر جهاد کشاورزی

پروغلی - رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان گلستان

این که با انحلال سازمان پنبه و دانه‌های روغنی ضربات جبران‌ناپذیری بر این صنعت وارد گردید. مهندس مهاجر با یادآوری این موضوع که احیای سازمان پنبه (که با بهانه کوچک‌سازی دولت منحل شد) طی حضور رییس جمهور در وزارت جهاد کشاورزی مورد تأکید ایشان قرار گرفت؛ افزود: بخش عمده‌ای از صنایع پوشاک، نخی، پارچه بافی و کارخانه‌های پنبه پاک‌کنی، وش کنی و ... پس از انحلال سازمان پنبه تعطیلی شدند و بازگشت رونق به تولید طلای سفید و گسترش صنایع وابسته از جمله نساجی و پوشاک در گروه احیای سازمان مذکور است.

وی بیان داشت: بزرگ‌ترین دلیل ضعف صنعت پنبه داخلی، ارز چند نرخی و ارزان قیمت است و تا زمانی که واردات پنبه و سایر فرآورده‌های آن با ارز ارزان قیمت وارد شود، تولیدکننده داخلی توان رقابت با محصولات خارجی را از دست می‌دهد و محکوم به شکست است.

مهندس مهاجر بر لزوم حمایت دولت از تولیدکنندگان پنبه و تجهیز آنان به جدیدترین تکنولوژی‌های برداشت، تأکید کرد و گفت: اقتصادی شدن تولید پنبه، شرط اصلی رونق صنعت پنبه در کشور است و در غیر این صورت همان بلایی که بر سر صنعت خودرو ما آمده گریبانگیر صنعت پنبه خواهد شد. وی در خاتمه از حمایت وزارت جهاد کشاورزی

گرچی - مدیرکل دفتر صنایع منسوجات و پوشاک وزارت صنعت

پوششی - رئیس اتاق کشاورزی گرگان

کمتری نسبت به سایر بخش‌ها برخوردار است و اخذ مالیات از بخش کشاورزی، غیرمنطقی می‌باشد. رئیس اتاق گرگان، یکی از مشکلات کشت پنبه را چالش‌های مربوط به تأمین آب در منطقه سد وشمگیر دانست و اضافه کرد: استان گلستان به دلیل کیفیت بالای خاک و شرایط اقلیمی از شرایط بسیار مناسبی برای تولید پنبه برخوردار است و باید راه‌حل‌های عملیاتی و اجرایی برای احیای زراعت پنبه در این استان (که روزگاری بیش از ۱۷۰ هزار هکتار آن به کشت پنبه اختصاص داشت) باشیم تا به ارائه محصولات قابل رقابت و توجیه‌پذیر در بازارهای جهانی منتهی شود. وی در پایان از آمادگی اتاق بازرگانی گرگان (به‌عنوان بخش خصوصی) برای احیای صنعت پنبه گلستان در کنار مسئولان دولتی خبر داد.

*****

رونق کشت پنبه و لزوم حمایت دولت

در ادامه تریبون سخنرانی در اختیار نماینده‌ای از وزارت صمت رسید. دکتر محسن گرچی - مدیرکل دفتر صنایع منسوجات و پوشاک وزارت صمت - به افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در تولید پنبه مورد نیاز صنایع نساجی کشور طی سال‌های اخیر پرداخت و رویکرد وزارت جهاد کشاورزی را رونق کشت پنبه در استان‌های مستعد این محصول مانند استان گلستان دانست تا با بهره‌گیری از بخش خصوصی، نیاز صنایع نساجی در داخل کشور تولید شود.

به گفته دکتر گرچی، افزایش کشت پنبه و تأمین نیاز داخل، به افزایش رونق صنعت ریسندگی و در نهایت اشتغال‌زایی و افزایش درآمد فعالان صنعتی منجر می‌شود.

این مقام مسئول ادامه داد: تولید یک غایتی دارد و آن سطح رفاه عمومی مردم است و باید به سطح بالایی از رفاه مردم دست یابیم.

دکتر گرچی تصریح کرد: زنجیره بسیار طولانی از پنبه، نخ، پارچه و رنگرزی وجود دارد که باید تولید نهایی را به دست مشتری برساند؛ لذا تصمیم‌گیری و ضابطه‌گذاری این حوزه بسیار حساس است و در صورت وضع تعرفه نامناسب، اثرات توری بر این زنجیره نمایان می‌شود.

پنبه مورد حمایت جدی دولت است.

*****

تولید و فراوری پنبه؛ نیازمند مدیریت هماهنگ

مجتبی صمیمی - مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره گروه صنعتی دماوند - بر ضرورت تشکیل شورای عالی صنعت نساجی ایران تأکید کرد و گفت: باید تمام عوامل فعال در شبکه صنعت نساجی به عنوان بدنه‌ای واحد منظور شود تا سیاست‌های اجرایی را با منافع کل شبکه هم‌راستا کرد.

وی با اشاره به اینکه شورای عالی صنعت نساجی ایران، باید در اتخاذ تصمیم واحد برای کل شبکه ارزش افزوده صنعت نساجی، از تجربه و توان تخصصی بخش خصوصی ذیربط استفاده کند، تصریح کرد: از این طریق می‌توان موانع را برطرف کرد و نیازمندی‌های توسعه این شبکه را ترمیم و حلقه‌های این زنجیره را تقویت و شرایط تولیدات نساجی را از شرایط نامطلوب کنونی به یک مسیر صحیح هدایت کرد.

صمیمی تأکید کرد: بی‌شک در تصمیم‌گیری‌های شورای عالی صنعت نساجی کشور، باید تجربیات دیگر کشورها در حمایت از صنعت نساجی و همچنین نوسازی، بازسازی و بهینه‌سازی کل حلقه‌های شبکه ارزش افزوده از ابتدا تا انتها مورد توجه قرار گیرد.

وی افزود: در این شورا ضمن تدوین یک برنامه واحد از کشاورزی تا صنعت و ترسیم اهداف کلان پنبه

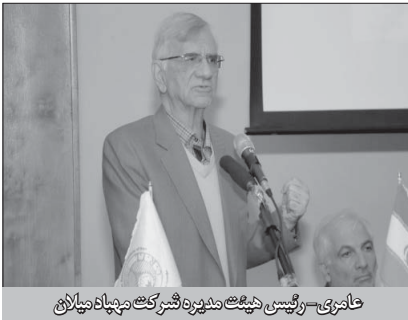
وی ضمن اشاره به این موضوع که حمایت از تولید و نرسیدن کالای گران به دست مصرف‌کننده نهایی دارای پیچیدگی‌های متعدد و نیازمند مذاکره و گفت‌وگوست؛ ادامه داد: سال گذشته تمام پنبه تولید داخل توسط واحدهای ریسندگی خریداری شد، تولیدکننده‌ای که با تحمل چالش‌های عدیده ارزی و ایستادن در صف‌های طولیل تخصیص ارز واردات پنبه از برزیل یا استرالیا انجام می‌دهد، چه دلیلی دارد خرید خود را از پنبه کار داخلی انجام ندهد؟ شاید به این دلیل که گونه‌ای از پنبه‌های تولیدی ما کیفیت مناسب فرایند ریسندگی نباشد زیرا امروزه با تغییر ذائقه سیستم‌های ریسندگی روبرو هستیم و مصرف‌کننده نهایی در پوشاک به دنبال تهیه اجناس لطیف و ظریف است.

دکتر گرچی خاطرنشان کرد: زمانی در بازار ایران با کمبود نخ ظریف روبرو بودیم ولی امروز نخ ضخیم کم داریم چون اغلب خطوط ریسندگی جدید تمایل به تولید نخ‌های ظریف دارند و در حال حاضر نیاز به الیاف ظریف با طول بلند از طریق واردات تأمین می‌شود.

مدیرکل دفتر صنایع منسوجات و پوشاک وزارت صمت، زنجیره تولید پنبه را طولانی و همراه با اشتغال‌زایی گسترده قلمداد کرد و گفت: سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف این صنعت، منافع افراد بسیاری را به همراه دارد لذا رونق کشت

صنعتی-مشاوران گروه صنعتی دماوند

عامری-رئیس هیئت مدیره شرکت مهباد میلان

را چین، هند، آمریکا، پاکستان، برزیل، ازبکستان و ترکیه نام برد و در ادامه به بیان مهم‌ترین مشخصات فیزیکی الیاف پنبه مورد نیاز کارخانه‌های نساجی و همچنین ارائه مطالب تخصصی و فنی پیرامون طول الیاف، ظرافت الیاف (FINENESS)، رسیدگی الیاف (MATURITY)، استحکام الیاف، ازدیاد طول تا حد پارگی الیاف، شاخص الیاف کوتاه (SHORT FIBER INDEX)، ضایعات (TRASH)، رنگ‌پذیری و مهم‌ترین موارد فنی و کیفی مرتبط با رسیدگی الیاف پنبه در مراجع بین‌المللی پرداخت.

*****

سپس مهندس محمد درستکار- عضو هیئت رئیسه انجمن صنفی کارخانجات پنبه پاک‌کنی- در زمینه پتانسیل کارخانجات پنبه پاک‌کنی در توسعه و تنظیم بازار پنبه به ارائه مقاله خود پرداخت که به گفته وی ۹۶ کارخانه پنبه پاک‌کنی در کشور وجود دارند که از این میان ۸۵ واحد فعال و مابقی غیر فعال هستند. ظرفیت تصفیه این کارخانه‌ها ۷۰۰ هزار تن است که از این رقم (به صورت مفید) شاید یک پنجم آن استفاده می‌شود.

مهندس درستکار ابراز داشت: هر کارخانه پنبه پاک‌کنی به صورت میانگین ۲۰ کارگر دارد و در مجموع ۱۷۰۰ کارگر به طور مستقیم مشغول فعالیت هستند اما به صورت غیرمستقیم با احتساب سیستم‌های حمل و نقل وش، مخلوج و ... بالغ بر ۱۰ هزار نفر در این

مورد غفلت قرار گیرد.

مدیرعامل گروه سرمایه گذاری دماوند، با اشاره به اینکه شبکه ارزش افزوده صنعت نساجی بسیار وسیع است و در این شبکه، قسمت‌های مختلف اعم از ارگان‌های دولتی و بخش خصوصی وجود دارند، خاطر نشان کرد: در مراحل مختلف و در هر یک از عوامل فعال در این زنجیره، بسیاری از تصمیمات با نگاه درون بخشی و بدون توجه به حلقه‌های قبل و بعد اتخاذ می‌شود.

در این فرایند قطعاً برای هر یک از زنجیره‌ها، منافع درون بخشی در اولویت بوده و منافع دیگر بخش‌ها کمتر مورد توجه است که این نگاه باید اصلاح شود. وی در پایان گفت: برای مثال امور زراعت و تولید و فرآوری «وش» به وزارت جهاد کشاورزی بر می‌گردد، امور مربوط به انواع فرایند ریسندگی، تولید منسوجات و رنگرزی و تهیه و تکمیل انواع پوشاک تحت مدیریت وزارت صمت ساماندهی می‌شود و در اینجا نیز عمدتاً بخش خصوصی سرمایه‌گذاری و فعالیت می‌کند.

همچنین حمایت از اشتغال پایدار و ایجاد فرصت‌های شغلی از دغدغه‌های وزارت کار است و بخشی از تامین سرمایه و تزریق نقدینگی به بخش‌های مختلف، از وظایف سیستم بانکی کشور است و این امر نشان می‌دهد علاوه بر بخش خصوصی، امور هر یک از چرخه‌ها نیز در اختیار نهادهای متعدد است.

صنایع پنبه و گیاهان لیفی: الیاف مورد نیاز در صنعت نساجی

پس از پذیرایی میان وعده و استراحتی کوتاه، سخنرانی‌های تخصصی سومین همایش سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه با ارائه مقاله دکتر محمدعلی عامری- رئیس هیئت مدیره شرکت مهباد میلان- ادامه پیدا کرد.

وی از پنبه به‌عنوان مهم‌ترین و ارزشمندترین لیف طبیعی در صنعت نساجی و یک محصول کشاورزی، صنعتی و بازرگانی یاد کرد که به دلایلی مانند «نرمی و لطافت»، «استحکام»، «جذب رطوبت»، «مقاومت سایشی زیاد»، «ضدحساسیت‌بودن» و «دوام‌رنگ در مقابل شست‌و شوهای پی در پی» از اهمیت بالایی برخوردار است.

دکتر عامری، تولیدکنندگان عمده پنبه در جهان

و نساجی، خطامشی و شیوه عملکرد واحدهای هم پیوند و فعال در شبکه، با توجه به اهداف ترسیمی تبیین و هماهنگ می‌شود. ضمن اینکه شورای عالی باید نمایندگانی از ریاست جمهوری، نمایندگان وزرای جهاد کشاورزی، صمت و کار، رئیس سازمان برنامه و بودجه، روسای کمیسیون‌های کشاورزی و صنعت مجلس، معاون صندوق توسعه ملی، معاون‌های اعتبارات بانک‌های فعال در بخش کشاورزی و صنعت و اشتغال و نمایندگان بخش خصوصی از جمله اتاق بازرگانی، انجمن صنایع نساجی و اتحادیه تعاونی‌های پنبه‌کاران و غیره تشکیل شود.

وی همچنین از کاهش رقابت‌پذیری پنبه در مقایسه با محصولاتی مانند شالی، ذرت و غیره، انتقال کشت از مناطق مناسب به اراضی کم‌بازده و عدم سرمایه‌گذاری کافی در انتقال تکنولوژی به مزارع، کاهش حمایت‌های دولتی، عدم توسعه مکانیزاسیون و تغییرات اقلیمی (منابع آب و افزایش دما و ...) به عنوان مهم‌ترین دلایل در کاهش سطح کشت پنبه در کشور نام برد.

صمیمی با تاکید بر اینکه در برنامه‌ریزی تولید پنبه باید «پایداری تولید» مدنظر باشد، در خصوص راهکارهای بهبود تامین پنبه مورد نیاز صنایع نساجی متذکر شد: افزایش بهره‌وری از منابع تولید مهم‌ترین موضوع است که هزینه‌ها باید کاهش یابند و تولید مبتنی بر دانش روز باشد.

مدیرعامل گروه صنعتی دماوند، ایجاد صندوق ذخیره پنبه را از دیگر راه‌ها برای ثبات در عرضه پنبه مورد نیاز صنعت دانست و تاکید کرد: چنانچه قرار است بخشی از پنبه مورد نیاز صنعت از طریق وارات تامین شود، این مسئولیت باید بر عهده وزارت جهاد کشاورزی که مسئول تامین پنبه است، گذاشته شود. وی از نقش کلیدی موسسات و مراکز تحقیقاتی مرتبط با پنبه در کشور سخن گفت و افزود: امروزه در بسیاری از کشورهای پیشرو، فقط نقش عوامل ژنتیکی در عملکرد محصول که یکی از عرصه‌های فعالیت‌های تحقیقاتی است، تا حدود ۴۰ درصد برآورد شده که نشان می‌دهد نقش تحقیقات تعیین‌کننده است.

انتقال نتایج تحقیقاتی به عرصه مزارع و بالفعل کردن آنها نیز به همان میزان حائز اهمیت می‌باشد و نباید

صنعت کار می کنند.

به گفته عضو هیئت رئیسه انجمن صنفی کارخانجات پنبه پاک کنی، چندین سال است که دولت تصمیم دارد به وجود آورد و به دلیل بروز مشکلاتی موفق به انجام این کار نشده ولی مدتهاست کارخانه های پنبه پاک کنی این کار انجام می دهند برای مثال یکی از کارخانه های مستقر در شهرستان داراب (از توابع استان فارس) در زمینی به وسعت هزار و ۵۰ هکتار، کشت قراردادی انجام داده و بذر، سم، کود و نهاده های کشاورزی در اختیار کشاورزان قرار گرفته است که خوشبختانه بازدهی مطلوبی دارد. اگر مسئولان امر عاملیت کودهای دولتی را به کارخانه های پنبه پاک کنی اختصاص دهند نقش موثری در تأمین سبد کالایی کشاورزان خواهد داشت.

وی اذعان داشت: هیچ گاه در ایجاد توازن میان تولید و واردات پنبه موفق نبوده ایم چون هیچ سازمانی جز کارخانه های پنبه پاک کنی (به عنوان توزیع کنندگان بذر پنبه) قادر به پیش بینی میزان واقعی تولید پنبه در کشور نیستند تا واردات براساس نیاز صنایع انجام شود.

*****

موضوع مقاله بعدی که توسط دکتر جعفری - از سازمان صنایع دفاع جمهوری اسلامی ایران - ارائه شد به لیتر پنبه و مصارف آن در صنایع اختصاص داشت. لیتر خام به عنوان یک ماده راهبردی از اولویت ها و دغدغه های صنایع دفاعی است که در حال حاضر لیتر مورد نیاز از طریق واردات تأمین می شود.

*****

دکتر محمد حسن شکی - عضو هیئت مدیره شرکت کشت و صنعت خاور دشت - نیز در مورد چالش ها و راه حل های استحصال روغن از پنبه دانه به سخنرانی پرداخت و گفت: در سالیان گذشته استان گلستان، مهم ترین مرکز تولید پنبه در کشور بود و حدود ۶۰ درصد از تولید پنبه کشور را به خود اختصاص می داد. وی با ذکر این مطلب که در حال حاضر و ش پنبه در سطح ۱۸ استان کشت می شود، گفت: کشت عمده این محصول به استان های خراسان رضوی، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، گلستان، فارس و اردبیل اختصاص دارد و در حال حاضر کشت پنبه در مناطق

* در دسترس بودن پنبه وارداتی با قیمت پایین تر و افزایش واردات

* خرید پنبه تولیدی توسط کارخانه های نساجی به صورت اقساط و در نتیجه کاهش سرمایه در گردش کارخانه های پنبه پاک کنی

بخش بعدی مقاله دکتر شکی به کاربرد روغن پنبه دانه اختصاص داشت که در روغن مورد مصرف خانوارها، چیس سبزمینی، کوکی ها، مارگارین، سس مایونز و سس سالاد استفاده می شود اگرچه بازار مصرف این محصول به دلایلی مانند جایگزینی روغن پالم از سال ۱۳۸۳، عدم تمایل کارخانه های تصفیه روغن به استفاده از روغن پنبه دانه در فرمول های تصفیه شده بسته بندی به دلیل وفور روغن پالم و در دسترس بودن آن با مشکلات بسیاری روبروست.

راهکارهای این صنعتگر برای حل مشکلات مذکور عبارت بودند از:

* الزام کارخانه های پنبه پاک کنی به عدم عرضه پنبه دانه تولیدی در بازار مصرف به عنوان خوراک دام از طریق وزارت جهاد کشاورزی

* فراهم نمودن شرایط انتقال پنبه دانه تولیدی به کارخانه های مجهز به سیستم خشک کن پنبه دانه توسط وزارت جهاد و کنترل مداوم آن از طریق استقرار ناظر در محل کارخانجات تولیدی

* ممنوعیت استفاده از پنبه دانه تولیدی کارخانجات پنبه پاک کنی در صنعت خوراک دام و گاوداری ها

جدیدی از ایلام، لرستان، سیستان و بلوچستان و مناطق گرمسیر کرمانشاه شروع شده است.

دکتر شکی مهمترین مشکلات کشاورزان و ش در کشور را در «بالا بودن هزینه های تولید»، «جایگزینی الیاف مصنوعی در صنایع نساجی»، «شرایط نامناسب بازرگانی پنبه از خرید و ش و عرضه مخلوج در بازار»، «عدم تناسب قیمت اعلامی با هزینه های کشت و تولید»، «عدم تخصیص یارانه مشخص و کافی جهت ایجاد رغبت در کشت پنبه» و «افزایش تولید پنبه در سایر کشورها و کاهش تقاضای جهانی پنبه» برشمرد.

عضو هیئت مدیره شرکت کشت و صنعت خاور دشت، در ادامه به بیان مزایای مخلوج گلستان پرداخت که دارای طول تار بالا، میکرونری (ظرافت) مناسب، مقاومت، کشش و یکنواختی بالاست و تولید نخ نمره ۵۰ و ۶۰ با استفاده از این مخلوج امکان پذیر می باشد. وی ضمن اشاره به وجود مشکلاتی مانند رطوبت بالای پنبه دانه تولیدی از کارخانه های پنبه پاک کنی، نبود سیلوهای نگهداری مناسب، نبود تکنولوژی خشک کن پنبه دانه به ارائه توضیحاتی پیرامون مشکلات این حوزه پرداخت که شامل این موارد هستند:

* شرایط نامناسب بازرگانی پنبه تولیدی
* بالا بودن قیمت تمام شده به دلیل هزینه های مواد اولیه، حامل های انرژی و نیروی کار

ناظمی - مدیرعامل شرکت بازاریابی و الیاف

همچنین کنجاله تخم پنبه را یکی از مواد غذایی مورد مصرف در پرورش دام و طیور دانست که پس از کنجاله سویا و ذرت، بیشترین اهمیت را در بخش پروتئین دارد.

*****

«سیماب (سیستم مرجع آموزش و بهره‌وری)؛ الگوی مناسب نظام تولید، استفاده از دانش و هماهنگی بین صنایع»، عنوان مقاله‌ای بود که توسط مهندس محمد کارگر - مدیرعامل اتحادیه شرکت‌های تعاونی تولید روستایی کرمان - ارائه شد.

وی اهداف طرح سیماب را «ایجاد الگوهای نظام بهره‌برداري بهینه»، «ارتباط و اتصال شبکه تعاونی‌های تولید روستایی با مراکز علم و پژوهشی»، «استفاده از ظرفیت‌های بخش غیردولتی»، «پهنه‌بندی عرصه‌های تولید به منظور ساماندهی بهتر جهت ارتقا بهره‌وری» و «افزایش ارتباط و اعتماد میان بهره‌داران و واحدهای تولیدی با شرکت‌های تعاونی تولید روستایی» نام برد.

مهندس کارگر ضمن اشاره به دستاوردهای طرح سیماب در کشت پنبه؛ مهم‌ترین اقدامات صورت گرفته جهت افزایش سطح زیرکشت مکانیزه پنبه را در «فراهم نمودن ادوات کشت مکانیزه محصول پنبه»، «ارتقاء و تنظیم ادوات کشاورزان منطقه»، «اجرای کلاس‌های آموزشی برای افزایش سطح دانش» و «تکمیل چرخه مکانیزاسیون در زراعت پنبه» اعلام کرد و از برداشت مکانیزه با استفاده از کمباین‌ها و چین پنبه برای اولین بار در سطح مزارع شهرستان ارزوئیه - یکی از شهرستان‌های استان کرمان - خبر داد.

بخش دیگر سخنرانی وی به اقدامات کارشناسان طرح سیماب اختصاص داشت که مواردی مانند «نظارت بر اجرای اصولی مراحل خاک‌ورزی در مزرعه»، «اجرای عملیات مبارزه مکانیزه با علف‌های هرز مزارع پنبه به وسیله کولیتواتور (یکی از وسایل اصلی خاک‌ورزی ثانویه که پشت تراکتور نصب می‌شود)»، «تأمین نهاده‌های مورد نیاز در کشت پنبه»، «ارائه خدمات فنی» و «خرید محصول پنبه کشاورزان تحت پوشش طرح سیماب» را در برمی‌گیرد.

مدیرعامل اتحادیه شرکت‌های تعاونی تولید روستایی

توسط وزارت جهاد، سازمان دامپزشکی و کنترل مداوم این موضوع

تعدیل واردات لینتر جهت الزام به مصرف پنبه دانه و لینتر داخلی

الزام استفاده از روغن پنبه دانه در فرمول ساخت (حداقل ۵ درصد) روغن‌های تصفیه تولیدی در کارخانجات تصفیه روغن از طریق سازمان غذا و دارو و سازمان استاندارد

الزام استفاده از روغن تصفیه شده پنبه دانه در صنایع مارگارین و مایونز در فرمول ساخت توسط سازمان غذا و دارو، سازمان استاندارد و کنترل بر استفاده از این روغن توسط دو سازمان مذکور

الزام استفاده به کنجاله پنبه دانه در فرمول ساخت کارخانجات تولید خوراک دام از طریق سازمان دامپزشکی

*****

موضوع مقاله بعدی «جایگاه پنبه دانه و کنجاله تخم پنبه در صنعت دام» بود که توسط دکتر مهدی بهرامی - عضو هیئت علمی موسسه تحقیقات علوم دامی کشور - ارائه شد و در آن موضوعاتی مانند کشت داخلی، پسماند کشاورزی، پسماند صنایع غذایی، واردات و مراتع مورد بحث و بررسی قرار گرفت. تخم پنبه به دلیل داشتن مقادیر کافی چربی (۱۷-۱۹ درصد)، پروتئین (۲۰-۲۵ درصد، الیاف خام (۴۰-۴۵ درصد) و سایر مواد مغذی یک منبع بسیار خوب در تغذیه دام محسوب می‌شود اما به علت محدودیت‌هایی مانند وجود گوسیبول در تغذیه طیور محدودیت مصرف دارد اگرچه برای نشخوارکنندگان بالغ، منبع بسیار ارزشمندی است و به تنهایی می‌تواند ۱۰-۱۵ درصد از کل ماده خشک جیره را به خود اختصاص دهد (روزانه ۲-۳ کیلوگرم)

مسئول برآورد نیاز دام، طیور و آبزیان در طرح ملی الگوی کشت در مورد «کنجاله» گفت که باقی مانده دانه‌های روغنی است و پس از استخراج روغن به صورت آرد یا پلت به مصرف غذای دام، طیور و آبزیان می‌رسد. وی دانه‌های روغنی رایج برای روغن کشتی را تخم پنبه، سویا، بادام زمینی و آفتاب گردان برشمرد و از پنبه دانه به عنوان یک ماده خوش خوراک، سرشار از انرژی و الیاف خام، دارای اسیدهای چرب بسیار مفید و موثر در وضعیت تولید مثل دام یاد کرد.

کرمان چشم‌انداز آینده سیماب را در تحقق موارد زیر دانست:

* تکمیل زنجیره تولید و ارزش در محصولات کلیدی کشاورزی استان

* توسعه مدیریت یکپارچه اراضی و یک‌جا کشتی در محصولات کلیدی کشاورزی استان

* توسعه پروژه‌های دانش بنیان

* توسعه مدیریت دیجیتال باغ‌ها و مزارع

* توسعه کشاورزی هوشمند

* تربیت مدیر مزرعه (با هدف افزایش اشتغال، تخصصی شدن بخش کشاورزی و افزایش بهره‌وری)

* توسعه محصول سالم و ساماندهی صادرات آن

* توسعه کشاورزی قراردادی

* توسعه واحد تحقیق و توسعه

* فرآوری محصولات کشاورزی در راستای تکمیل زنجیره ارزش

* توسعه مکانیزاسیون محصولات کشاورزی با استفاده از دستگاه‌ها و تجهیزات مدرن (کمباین برای محصول پنبه)

*****

در بخش بعدی همایش عباس ناظمی - مدیرعامل شرکت بازاریابی و الیاف - به ارائه مقاله خود تحت عنوان «نگاهی به واردات و صادرات نخ و الیاف پنبه در ایران و جهان» پرداخت.

وی در ابتدا از هند، چین، آمریکا، پاکستان، برزیل،

تفاضل صادرات و واردات نساجی این کشور رشد ۳۰۵/۵ درصدی را تجربه کرد یعنی از ۴/۶ میلیارد دلار به ۱۸/۶ میلیارد دلار رسید؛ همچنین سرانه تولید ناخالص داخلی براساس قدرت خرید طی ۱۱ سال، دو برابر شده است.

این فعال صنعت نساجی سپس به ارائه نموداری پیرامون آمار تولید پنبه در ایران و جهان پرداخت.

به گفته ناظمی، پیش بینی می‌شود، تولید جهانی پنبه برای دومین سال متوالی از مصرف پیشی بگیرد. بنابراین، تولید جهانی پنبه با رشد ۳/۲۵ درصدی به ۲۵،۴ میلیون تن در ۲۰۲۳-۲۰۲۴ برسد، در حالی که انتظار می‌رود مصرف به میزان اندکی به ۲۳/۴ میلیون تن کاهش یابد.

وی تأکید کرد: پس از کاهش بیش از ۳ درصدی طی روزهای اخیر، نزدیک به پایین‌ترین سطح شش ماهه خود قرار گرفت.

ناظمی اذعان داشت: قیمت‌های پایین‌تر نفت موجب کاهش تقاضا در بازارهای پنبه می‌شود چون پلی‌استر-بمعنوان جایگزین پنبه-، برای مصرف‌کنندگان جذاب‌تر است.

مدیرعامل شرکت بازار نخ و الیاف با اعلام این مطلب که طبق پیش‌بینی‌های صورت گرفته، برزیل رکورد تولید، ۱۴/۷ میلیون عدل پنبه در سال تجاری ۲۰۲۳-۲۰۲۴ را می‌شکند و از آمریکا سبقت خواهد گرفت، افزود: اگرچه طی دو ماه گذشته به دلیل اتمام آبیاری کرنا شاهد بهبود روابط تجاری چین و استرالیا هستیم؛ اما چین مقادیر قابل توجهی پنبه از آمریکا نیز خریداری کرده است.

بخش دیگر مقاله وی به بیان مشکلات حوزه تولید (بخش کشاورزی) اختصاص داشت. ناظمی ابراز داشت: قیمت پایین خرید موجب عدم صرفه اقتصادی این محصول برای کشاورز و در نهایت عقب نشینی کشت پنبه از اراضی مرغوب به سمت اراضی نامرغوب و در نتیجه کاهش کیفیت الیاف می‌شود در حالی که کاشت اقلام پرسودتر، اشتغال کمتری در کشور ایجاد می‌کند

به اعتقاد وی، مشکلات ناشی از ضعف تکنولوژی صنایع بر این بخش، عدم توان استفاده از حداکثر پتانسیل کمی و کیفی ارقام تجاری موجود پنبه، زمان‌بر بودن سوددهی پنبه‌کاران و عدم اطمینان از

حالی کارشناس صنعت نساجی

جهان	ایران	جمعیت بر حسب میلیون (2023)
8.045	89	
25.400.000	76.384	میزان تولید پنبه بر حسب تن (2023)
	0.003%	سهم تولید پنبه ایران از جهان

سال	میزان تولید پنبه در ایران (تن)
2020	80.073
2021	86.800
2022	86.800
2023	76.384

ایران ۵ برابر درآمد نساجی بنگلادش بود اما در سال ۲۰۱۵ درآمد نساجی این کشور تقریباً به اندازه صادرات نفت ایران بود. همچنین درآمد حاصل از نساجی بنگلادش طی ۱۰ سال اخیر (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) حدود ۱۴۴ درصد داشته داشته و در مقایسه با ایران، درآمد نساجی این کشور در سال ۲۰۱۹، حدود ۲۰ درصد از کل صادرات ایران بیشتر بوده است. بخش بعدی سخنرانی وی به مقایسه نساجی ایران و ویتنام اختصاص داشت.

مساحت ویتنام حدود یک پنجم مساحت ایران یعنی دوبرابر استان چهارمحل و بختیاری است و این کشور دومین صادرکننده برتر نساجی دنیا به شمار می‌آید. مدیرعامل شرکت بازار نخ و الیاف اذعان داشت: در سال ۲۰۲۰ سهم ویتنام از صادرات نساجی به ۱۳ درصد رسید و طی دوره ۱۱ ساله (۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰)

استرالیا، ترکیه، ازبکستان، آرژانتین و یونان به‌عنوان ۱۰ کشور برتر تولیدکننده پنبه در سال ۲۰۲۳ یاد کرد و افزود: کشورهای بنگلادش، ویتنام، چین، پاکستان، ترکیه، هند، اندونزی، تایلند و مکزیک، ۹ کشور اصلی در حوزه واردات پنبه و همچنین آمریکا، برزیل، استرالیا، یونان، هند، بنین، ترکیه، بورکینافاسو، مالی و کامرون ۱۰ کشور برتر صادرکننده پنبه طی سال‌های ۲۰۲۲-۲۰۲۳ هستند.

وی سپس با آمار و ارقام به مقایسه نساجی ایران و بنگلادش پرداخت و گفت: جمعیت بنگلادش حدود ۱۶۵ میلیون نفر است و با مساحت ۱۴۷/۰۰۰ کیلومتر مربع، کمی کوچک‌تر از مساحت استان خراسان جنوبی است اما در عین حال سومین صادرکننده منسوجات جهان می‌باشد.

ناظمی اذعان داشت: در سال ۲۰۱۰ صادرات نفت

نیکنخواه-مدیرعامل شرکت زربوع نخ شمال

به صرفه بودن در انتهای فصل برداشت از مهم‌ترین چالش‌های حوزه کشت پنبه به شمار می‌آیند.

مدیرعامل شرکت بازار نخ و الیاف در پایان به مشکلات حوزه بازرگانی پنبه اشاره کرد که عبارتند از:

* واردات بی رویه در فصل برداشت پنبه
* افزایش قیمت تمام شده صادراتی ایران در مقایسه با بازارهای جهانی

* عدم تناسب هزینه تولید پنبه با قیمت فروش در مقایسه با سایر محصولات

* نامشخص بودن قیمت خرید در ابتدای فصل کاشت

* پایین بودن قیمت تضمینی و نا کارآمدی سیستم آن

* عدم پرداخت یارانه تولید پنبه

* واردات وش الیاف متوسط به بهانه الیاف بلند (طی دو دهه گذشته)

* وجود معاملات وش به صورت علی الحساب و عدم پرداخت به موقع بهای پنبه

*****

مهندس علیرضا حائری-کارشناس صنعت نساجی- در زمینه تولید و تجارت پنبه در ایران و جهان سخنانی مطرح نمود.

وی ابراز داشت: از ۲۵ میلیون تن پنبه‌ای که در دنیا تولید می‌شود حدود ۱۰ میلیون تن در بازارهای جهانی عرضه می‌شود و ۱۵ میلیون تن نیز توسط

کشورهای تولیدکننده پنبه مورد مصرف قرار می‌گیرد. مهندس حائری، بزرگ‌ترین تولیدکننده و واردکننده پنبه دنیا را کشور چین نام برد و گفت: هند، آمریکا، برزیل، پاکستان، استرالیا، ترکیه و ازبکستان در رتبه‌های بعدی تولید پنبه قرار دارند. بنابر اعلام وی، ایران با تولید ۸۰ هزار تن پنبه و در صورت واردات ۱۰۰ هزار تن این محصول، حدود یک درصد تجارت جهانی پنبه را به خود اختصاص می‌دهد در واقع کشور ما در حوزه تولید، صادرات و واردات پنبه در بازارهای بین‌المللی حرفی برای گفتن ندارد.

به گفته مهندس حائری، کشورهایی که صنایع نساجی آنها توسعه یافته هستند، به ۳ مدل تقسیم می‌شوند.

* کشورهایی که تولیدکننده انبوه پنبه و خودکفا هستند و مازاد تولید را صادر می‌کنند، مانند هند

* کشورهایی که تولیدکننده عمده انواع پنبه هستند اما به دلیل کسری این محصول به واردات می‌پردازند مانند چین، ترکیه و پاکستان

* کشورهایی که تولیدکننده عمده پنبه نیستند ولی در صنایع نساجی به رشد و توسعه قابل توجهی دست یافته‌اند؛ مانند بنگلادش و ویتنام که حدود ۳ میلیون تن پنبه مصرف می‌کنند در حالی که هیچ پنبه‌ای در کشورشان کاشت و برداشت نمی‌شود.

این کارشناس صنعت نساجی، خودکفایی در تولید پنبه را لزوماً شرط توسعه صنعت نساجی ندانست و ادامه داد: این امکان وجود دارد که کشوری در تولید پنبه به خودکفایی نرسد ولی صنعت نساجی آن توسعه یافته و پیشرفته باشد.

وی، تأمین پنبه در کشور را مهم‌تر از بحث خودکفایی آن دانست و بر اتخاذ سیاست‌های پایدار در نحوه تأمین پنبه برای صنایع ریسندگی تأکید کرد.

مهندس حائری با اشاره به تدوین استراتژی توسعه صنعت نساجی توسط وزارت صمت، توجه به توسعه صنایع ریسندگی پنبه‌ای و دستیابی به ۵۰۰ هزار تن تولید نخ پنبه‌ای برای سال ۱۴۰۴ اذعان داشت: رسیدن به این رقم نیازمند حداقل ۳۰۰ هزار تن پنبه است ولی توان تولید و واردات این میزان پنبه در کشور وجود دارد؟! بنا بر اعلام وی، ظرفیت نصب شده صنایع ریسندگی

در کشور حدود ۴۱۰ هزار تن است که از این رقم ۱۳۰ هزار تن نخ شانه شده است که این رقم نیازمند ۱۶۰-۱۷۰ هزار تن پنبه می‌باشد. همچنین ظرفیت نصب شده سیستم اوپن اند حدود ۱۶۰ هزار تن است و ۴۰ هزار تن نیز به ریسندگی ایرجت اختصاص دارد. وی با بیان این مطلب که امسال به دلیل راه‌اندازی و توسعه کارخانه‌های ریسندگی پنبه‌ای به تولید حدود ۳۰۰ هزار تن نخ پنبه‌ای در کشور دست خواهیم یافت؛ اضافه کرد: سال گذشته این رقم حدود ۲۸۵ هزار تن بود و تا سال ۱۴۰۴ عدد ۵۰۰ هزار تن محقق می‌شود در این صورت حداقل به ۳۰۰ هزار تن پنبه نیاز داریم که بیش از ۵۰ درصد آن پنبه با طول تار بلند و ظریف برای خط شانه است.

مهندس حائری به تخصیص یارانه‌های دولتی ازبکستان به صنایع ریسندگی و لزوم اتخاذ سیاست‌های تعرفه‌ای برای ایجاد رقابت عادلانه میان صنایع ریسندگی کشور با نخ‌های وارداتی نیز اشاره کرد. وی ضمن ابراز مخالفت با ممنوعیت واردات نخ و سایر اقلام نساجی یا ایجاد فضای گلخانه‌ای در بازار داخلی تصریح کرد: در هر صنعتی که ممنوعیت واردات یا انحصار ایجاد شود، هیچ رشد و پیشرفتی حاصل نمی‌شود ضمن این‌که انحصار، زمینه‌ساز بروز فساد است.

بخش پایانی سخنان وی به سوء استفاده از قانون پبله‌وری در کنترل قاچاق و واردات غیرقانونی به کشور اختصاص داشت.

*****

«بهره‌وری اقتصادی عوامل تولید پنبه در کشور» عنوان مطلبی بود که توسط دکتر نورمحمد آبیاری-عضو هیئت علمی گروه تحقیقات اقتصادی، اجتماعی و ترویجی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان- ارائه شد.

وی بر ضرورت افزایش ۶۰ درصدی محصولات کشاورزی تا سال ۲۰۵۰ تأکید کرد و گفت: رشد تولیدات کشاورزی در دو بخش رشد منابع محور و رشد بهره‌وری محور صورت می‌گیرد که گسترش کمی منابع انسانی و سرمایه فیزیکی و تولید فناوری‌های نوین و ارتقاء کارایی‌های بهره‌برداران را به همراه دارد.

دکتر آبیار از «رشد جمعیت»، «تغییر الگوهای مصرف»، «دگرگونی‌های اقلیمی»، «فرسایش اراضی و تخریب محیط زیست»، «محدودیت منابع پایه (آب و خاک)» به‌عنوان مواردی نام برد که رشد بهره‌وری عوامل را اجتناب‌ناپذیر می‌کند.

این فعال علمی، سپس بهره‌وری را یک مفهوم نسبی قلمداد کرد که اندازه آن در مقام مقایسه معنادار می‌شود و در ادامه از دو نوع معیار مقایسه یاد کرد که معیار اول، مربوط به مقایسه سطوح بهره‌وری و بیانگر آن است که بهره‌وری یک سازمان، کشور یا بنگاه اقتصادی در مقایسه با سایر سازمان‌ها، کشورها و بنگاه‌های دیگر چگونه است و در معیار دوم، «رشد یا شاخص بهره‌وری» مورد توجه قرار می‌گیرد. به این ترتیب بهره‌وری نسبت به یک مبدأ زمانی معین، اندازه‌گیری و تحلیل می‌شود.

به اعتقاد وی، مولفه‌های رشد بهره‌وری عوامل تولید کشاورزی در «پیشرفت فناوری»، «تغییر کارایی» و «صرفه‌های مقیاس» خلاصه می‌شود.

دکتر آبیار اذعان داشت: در آذربایجان شرقی، خراسان شمالی، اردبیل، فارس و گلستان بهبود کارایی فنی پنبه‌کاران و پیشرفت فناوری منشأ رشد بهره‌وری کل عوامل تولید پنبه هستند؛ در خراسان رضوی نیز کارایی فنی پنبه‌کاران ثابت بوده و صرفاً پیشرفت فناوری موجب رشد بهره‌وری کل عوامل تولید پنبه می‌شود.

وی ضمن اشاره به این مطلب که با کاهش پیشرفت فناوری در خراسان جنوبی، سمنان و مازندران کارایی فنی پنبه‌کاران و به تبع آن بهره‌وری کل عوامل تولید مواجهیم به ارائه پیشنهاداتی همچون «آموزش و ارتقاء مهارت‌های مدیریتی و دانش کشاورزی پنبه‌کاران»، «افزایش سرمایه‌گذاری در بخش تحقیق و توسعه پنبه» و «حمایت‌های یارانه‌ای از پنبه‌کاران توسط دولت و نهادهای مرتبط» در راستای رشد بهره‌وری کشت پنبه در کشور پرداخت.

در بخش بعدی همایش نوبت به مقاله یکی از صنعتگران نساجی رسید تا در مورد «اهمیت پنبه از نظر استراتژیک و نقش آن در صنعت نساجی» مطالبی ارائه نماید.

محسن نیکخواه-مدیرعامل شرکت زرین نخ شمال- اظهار داشت: حدود ۸۰ درصد محصولات نساجی از پنبه تولید می‌شود و هیچ چیزی نمی‌تواند جایگزین این محصول در صنایع نساجی شود کما این که چندین سال پیش به دلیل افزایش اختلاف قیمت میان پنبه و ویسکوز، برخی از صنعتگران به عرضه مخلوط پنبه و ویسکوز به بازار پرداختند ولی تمام اجناس مرجوع شد چون داستان پنبه تفاوت بسیاری با سایر الیاف سلولزی مانند ویسکوز، بامبو، ابریشم و... دارد.

وی افزود: در تولید پنبه‌های داخلی نه تنها بسیاری از استانداردها پیرامون بسته‌بندی، رطوبت، ضایعات، طول الیاف، اختلاف وزن و... رعایت نمی‌شود بلکه در اغلب کارخانه‌های پنبه پاک‌کنی هیچ کارشناسی به تعیین ارقام پنبه نمی‌پردازد و همین موضوع باعث بروز اختلاف میان صنعتگران نساجی و فروشندگان پنبه می‌شود. به گفته نیک‌خواه، متأسفانه پنبه مغان در گرگان تصفیه و به نام پنبه استان گلستان در بازار به فروش می‌رسد و هیچ نهاد یا سازمانی بر این جریان نظارت نمی‌کند.

مدیرعامل شرکت زرین نخ شمال با گلایه از واردات پارچه‌های ارزان قیمت گفت: پارچه یک‌رو صد درصد پنبه از ازبکستان وارد بازار ایران شده و به قیمت پنبه در حال فروش است! چون یارانه دولتی در اختیار تولیدکننده از یک قرار می‌گیرد اما صنعتگران نساجی کشور از چنین حمایت‌هایی بهره‌مند نیستند.

وی با اشاره به این مطلب که از یک سو دولت ورود الیاف پلی‌استر به کشور را ممنوع اعلام می‌کند ولی از سوی دیگر، واردات نخ پلی‌استر آزاد است؛ از مسئولان ذی‌ربط خواست تا نظارت دقیق‌تری بر تهیه و تأمین پنبه مورد نیاز واحدهای نساجی به عمل آورند و بازار آشفته پنبه را ساماندهی نمایند.

*****

بیانیه پایانی سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه

در این همایش با نظر اندیشمندان، پژوهشگران، تجار و صاحبان صنایع بر موارد زیر تأکید گردید:

۱- پرداخت یارانه به ماده اولیه از جمله وش و بذر برای افزایش مزیت رقابتی پنبه

۲- پرداخت یارانه برای واردات کمباین با ارز یارانه‌ای توسط دولت برای کاهش هزینه‌های تولید

۳- هماهنگی مدیریت در شبکه تولید و مصرف شامل ایجاد تعرفه هماهنگ و تنظیم واردات به مقدار کسری نیاز صنایع در خارج از فصل داشت تا برداشت پنبه

۴- نگاه ویژه به پنبه‌دانه به‌عنوان دانه‌های روغنی به منظور اختصاص یارانه‌های مربوط یا قیمت تضمینی پنبه دانه

۵- الزامات پشتیبانی قانونی و سیاستی مناسب و هماهنگی برای اجرایی شدن طرح الگوی کاشت

۶- ایجاد نهاد عالی سیاستگذاری (احیای شورای عالی پنبه به منظور هماهنگی کل زنجیره تولید و مصرف پنبه)

۷- توسعه سیستم‌های صنعتی فرآوری، پوشش‌دهی و بسته‌بندی بذر در استان‌های پنبه‌خیز کشور و پیگیری کد آیسیک

۸- ساماندهی واردات بذر و انجام ارزیابی‌های اولیه با مشارکت موسسات تحقیقاتی ذی‌ربط از جمله افزودن شدن پژوهشگاه بیوتکنولوژی و پنبه

۹- افزایش بهره‌وری عوامل تولید با تأکید بر آموزش و انتقال دانش به واحدهای تولیدی، ارائه کمک‌های قانونی، مشورتی و مطالعاتی دولت برای ایجاد تعادل میان تولیدکنندگان، تجار و صنایع

۱۰- توجه ویژه به حفظ و تکمیل ذخایر ژنتیکی سایر گیاهان لیفی

۱۱- پیگیری تبادل مواد ژنتیکی با کشورهای تولیدکننده پنبه

۱۲- پیگیری تبادل پژوهشگر، دانش فنی و تجربه در زمینه کلیه گیاهان لیفی

۱۳- تلاش برای تداوم برگزاری همایش با حضور سیاست‌گذاران کلان کشور، بخش خصوصی و دست‌اندرکاران عرصه تولید، بازرگانی و صنعت جهت انتقال تجربه و تکمیل دانش فنی زنجیره تولید گیاهان لیفی

پایان بخش سومین همایش بین‌المللی دانش، صنعت و تجارت پنبه اهدای الواح تقدیر به برگزارندگان مقالات شفاهی و پوستری، پیشکسوتان و فعالان حوزه پنبه بود.